

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w II Wydziale Karnym w składzie

Przewodniczący	SSA Halina Czaban
Sędziowie	SSA Andrzej Czapka (spr.) SSA Piotr Sławomir Niedzielak
Protokolant	Magdalena Zabielska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w Białymstoku – Janusza Kordulskiego

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2014 r.

sprawy **B. K.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 25 sierpnia 2014 r. sygn. akt III Ko 490/13

- I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację za oczywiście bezzasadną;
- II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz B. K. kwotę 144 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania za II instancję;
- III. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik wnioskodawcy B. K. wystąpił z wnioskiem o zasądzenie na rzecz swojego mocodawcy kwoty 121 % obecnej średniej krajowej tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę oraz kwoty 50.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za krzywdę moralną i fizyczną związaną z jego internowaniem w okresie od 13 grudnia 1981 r. do dnia 8 stycznia 1982 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2014 r., w sprawie III Ko 490/13:

- I. Zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy B. K. tytułem zadośćuczynienia kwotę 10.000 (dziesięciu tysięcy) złotych.
- II. Oddalił wniosek w pozostałym zakresie.

III. Zasadził od Skarbu Państwa na rzecz B. K. kwotę 144 (stu czterdziestu czterech) złotych tytułem zwrotu poniesionych wydatków.

IV. Na podstawie art. 230 § 2 k.p.k. orzekł zwrot Przewodniczącemu Zarządu Regionu (...) dowodu rzeczowego w postaci kserokopii akt osobowych B. K..

V. Kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Wyrok powyższy zaskarżył pełnomocnik wnioskodawcy, który zaskarżył wyrok w pkt. II tj. w zakresie:

- 1) oddalenia powództwa o zadośćuczynienie w zakresie kwoty 40.000 PLN,
- 2) oddalenia powództwa o odszkodowanie w wysokości 121 obecnej średniej krajowej

Zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 8 ust. 1 Ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c., przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie niewspółmiernie niskiej kwoty zadośćuczynienia w stosunku do rozmiarów wyrządzonej krzywdy w związku z internowaniem; w efekcie zadośćuczynienie nie spełnia – jak nakazują przepisy prawa cywilnego – funkcji kompensacyjnej i ma charakter jedynie symboliczny tym bardziej, iż w sprawie doszło do naruszeń następujących dóbr osobistych: czci wnioskodawcy (utrata dobrego imienia w skutek pozbawienia wolności, poczucia godności, własnej wartości), nietykalności cielesnej, prywatności, intymności, godności (uwłaczające ludzkiej godności warunki w celach dla internowanych), zdrowia (problemy wnioskodawcy w okresie internowania), tajemnicy korespondencji, utraty „radości życia”, utraty możliwości wykonywania wyuczonego zawodu, wolności od obawy i strachu, od użycia przemocy czy zrealizowania groźby,

b) art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 361 § 2 k.c. przez ich błędną wykładnię i uznanie, że odszkodowanie, o jakim mowa jest w/w ustawie przysługuje represjonowanemu jedynie za zarobek utracony przez niego w czasie pozbawienia wolności w sytuacji, gdy naruszony przepis nie ogranicza przecież możliwości zasądzenia odszkodowania, jak również zadośćuczynienia jedynie do skutków orzeczenia o pozbawieniu wolności,

c) błąd w ustaleniach faktycznych, który miał wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a polegający na niesłusznym uznaniu przez Sąd, iż kwota 10.000 złotych tytułem zadośćuczynienia jest adekwatna i współmierna w stosunku do bólu, krzywd oraz wszystkich konsekwencji jakie powstały w związku z odbywaniem przez wnioskodawcę kary pozbawienia wolności, podczas, gdy:

- wnioskodawca przebywając w areszcie bardzo poważnie zachorował, co było konsekwencją jego pobytu w warunkach izolacji,

- utrata zdrowia w warunkach więziennych, przełożyła się na dalsze życie wnioskodawcy istotnie ograniczając jego plany życiowe,

- wnioskodawca zmuszony był do korzystania z kosztownej pomocy lekarzy specjalistów,

- choroby nie pozwoliły mu na podjęcie stosownej pracy, dalszy rozwój zawodowy, a w konsekwencji spowodowały iż uzyskiwał on jedynie bardzo niskie dochody,

- jego bardzo zły stan zdrowia będący skutkiem internowania spowodował, że był on zmuszony przejść na rentę,

- w rezultacie złego stanu zdrowia był pozbawiony możliwości zarobowych poprzez co wnioskodawca i jego rodzina cierpiała niedostatek materialny,

- sytuacja związana z pozbawieniem wolności spowodowała i pozostawiła na długie lata negatywne przeżycia psychiczne o zabarwieniu depresyjnym zarówno wnioskodawcy jak i jego rodziny;

Wobec czego przyznana kwota zadośćuczynienia w przedmiotowej sprawie ma jedynie charakter symboliczny, gdyż nie uwzględniono w dostateczny sposób wszystkich okoliczności sprawy mających znaczenie dla określenia przyznanego zadośćuczynienia i w rezultacie przyznana je tego świadczenia w zbyt niskiej wartości.

d) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych podstawę wyroku, mający wpływ na jego treść polegający na ustaleniu, że problemy zdrowotne wnioskodawcy, które pojawiły się dopiero w okresie internowania, nie stanowiły skutków niehumanitarnego traktowania wnioskodawcy w tym okresie przez ówczesne władzę,

2. nienaruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, tj.:

a) art. 7 k.p.k. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów wobec naruszenia zasady prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego poprzez pominięcie konkluzji wynikających ze zgromadzonych w sprawie dowodów, niedostateczne uwzględnienie wyników całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie a dotyczącego warunków, w jakich wnioskodawca przebywał w izolacji oraz brak dostatecznego zbadania okoliczności dotyczących sfery odczuć wnioskodawcy w kontekście pozbawionej przez niego rodziny i wyważeniu tych okoliczności przy miarkowaniu zadośćuczynienia,

b) art. 167 k.p.k. w zw. z art. 193 § 1 k.p.k. poprzez niedopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego na okoliczność znacznego pogorszenia stanu zdrowia wnioskodawcy w rezultacie internowania przy jednoczesnym istnieniu w zgromadzonym materiale dowodowym okoliczności ku temu świadczącym a w konsekwencji niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności faktycznych sprawy.

c) art. 201 k.p.k. poprzez oparcie przez Sąd I instancji swoich ustaleń na opinii biegłego, która jest niepełna i niejasna, pomimo składania zarzutów do przedmiotowej opinii przez pełnomocnika wnioskodawcy i wnioskowania przez o powołanie kolejnego biegłego

d) art. 410 k.p.k. poprzez zaniechanie zbadania i rozważenia całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, poprzez oddalenie wniosku dowodowego pełnomocnika wnioskodawcy o przeprowadzenie dowodu;

Wskazując na powyższe pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w granicach apelacji, tj.:

a) poprzez podwyższenie kwoty zasądzonej na rzecz wnioskodawcy B. K. zadośćuczynienia do 50.00 (pięćdziesięciu tysięcy) złotych;

b) zasądzenie na rzecz wnioskodawcy W. K. odszkodowania w wysokości 121 % średniej krajowej

2. ewentualnie o uchylene wyroku w granicach apelacji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,

3. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje wedle norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy jest niezasadna i to w stopniu oczywistym i tym samym nie zasługiwała na uwzględnienie.

Odnosząc się w pierwszej części uzasadnienia do zarzutu naruszenia prawa materialnego, który to zarzut jest podniesiony łącznie z zarzutem błędu w ustaleniach faktycznych, stwierdzić należy, iż tego rodzaju łączenie zarzutów jest w istocie niedopuszczalne.

Naruszenie prawa materialnego może mieć bowiem miejsce tylko wtedy, gdy stan faktyczny został w orzeczeniu prawidłowo ustalony, a nie zastosowano do niego właściwego przepisu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 czerwca 1978 r., I KR 124/78, OSNPG 3/1979, poz. 51). W takich wypadkach podstawą odwoławczą może być tylko zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, a nie obraza prawa materialnego (wyrok Sądu Najwyższego z 23 lipca 1974 r., V KR 212/74, OSNKW 12/1974, poz. 233).

Jednakże zarzut błędnych ustaleń faktycznych, przedstawiony przez skarżącego, jest także oczywiście niezasadny.

Odnosząc się do rozstrzygnięcia w zakresie odszkodowania zauważyć należy, iż skarżący szkody tej (w wysokości 121 % obecnej średniej krajowej) upatruje w utraconych w okresie internowania należnych mu zarobków. Jednocześnie jednak skarżący w żaden sposób nie wykazał by B. K. taką szkodę rzeczywiście poniósł.

Wskazać w tym miejscu należy, iż roszczenie to ma charakter cywilnoprawny w związku z czym (art. 6 k.c.), ciężar udowodnienia powstania tej szkody spoczywał na nim (był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika) – czego jednak nie wykazał.

Z ustalonego przez Sąd meriti stanu faktycznego, wynika, iż B. K. „mimo wydania decyzji o internowaniu w dalszym ciągu pozostawał w stosunku pracy w Zarządzie Regionu (...) w B.” i przez cały okres internowania, jak i po jego zakończeniu (do dnia 31 I 1983 r.), pobierał wynagrodzenie w pełnej wysokości jakie przysługiwało mu z tytułu pracy (co też sam potwierdził k. 276).

Jeżeli zaś chodzi o kwestię szkody, jaką wnioskodawca miał ponieść po okresie internowania, wskazać należy, iż uszczerbek ten (jeżeli by powstał) pozostawałby bez jakiegokolwiek związku przyczynowego z internowaniem wnioskodawcy, gdyż umowa o pracę z nim została rozwiązana z dniem 31 I 1983 r. w związku z likwidacją zakładu pracy. Zwolnienie z pracy nie było więc konsekwencją decyzji o internowaniu wnioskodawcy.

Nadmienić należy, iż od grudnia 1982 r. wnioskodawca został zatrudniony na stanowisku kierownika obiektu w (...) Klubie Sportowym Budowlanym (...) B., gdzie pracował na umowę zlecenia.

Mając powyższe na uwadze jednoznacznie stwierdzić należy, iż w żaden sposób nie zostało wykazane przez wnioskodawcę, aby w związku z wykonaniem wobec niego decyzji o internowaniu poniósł on jakąkolwiek szkodę majątkową.

Wbrew więc twierdzeniom skarżącego Sąd meriti rozważył w swoim uzasadnieniu kwestię dotyczącą związku przyczynowego pomiędzy ewentualną szkodą poniesioną przez wnioskodawcę a decyzją o jego internowaniu (zarzut naruszenia przepisu art. 361 § 1 i 2 k.c.).

Nie zasługuje również na uwzględnienie zarzut, iż Sąd I instancji błędnie określił wysokość zadośćuczynienia za krzywdę jaką wnioskodawca doznał w wyniku internowania. Zgodzić się przy tym należy ze skarżącym, iż dla interpretacji pojęcia „zadośćuczynienia”, o jakim mowa w art. 8 ust 1 ustawy lutowej, zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego, a w szczególności art. 445 § 1 k.c., z którego wynika, iż zadośćuczynienie powinno być „odpowiednie” tj. w tym znaczeniu, iż powinno być – przy uwzględnieniu krzywd pokrzywdzonego – utrzymane w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życia społeczeństwa (wyrok Sądu Najwyższego z 3 VII 2007 r., sygn. II KK 321/06, i z dnia 5 IX 2000 r. sygn. WA 30/00). Zadośćuczynienie ma służyć złagodzeniu doznanej krzywdy a jednocześnie nie może być źródłem wzbogacenia.

Z uwagi na niezmierzalny charakter zadośćuczynienia jego wysokość zależy od uznania sędziowskiego i o ile jego wysokość nie jest rażąco zawyżona lub zaniżona to co do zasady nie powinna być przedmiotem ingerencji w postępowaniu odwoławczym.

W niniejszym postępowaniu tego rodzaju sytuacja miała właśnie miejsce. Ustalenia Sądu meriti w zakresie rozmiaru doznanej krzywdy jak również wysokości należnego zadośćuczynienia nie były dowolne i odpowiadały dokonany ustaleniom faktycznym. Wbrew stanowisku skarżącego Sąd wziął pod uwagę okres internowania wnioskodawcy i okoliczności w jakich doszło do jego zatrzymania, rozmiaru doznanego stresu, niepewności, rozłąki z rodziną jak i również stopień doznanych dolegliwości fizycznych i psychicznych.

Można w ocenie Sądu Apelacyjnego stwierdzić, iż wnioskodawca w okresie internowania nie był szczególnie brutalnie traktowany, a warunki w jakich przyszedł mu przebywać nie odbiegały od warunków innych internowanych. Nie stosowano wobec niego przemocy fizycznej (poza popchnięciem przy osadzeniu), a cierpienia psychiczne, które niewątpliwie odczuwał wynikały z istoty pozbawienia go wolności, obawy o rodzinę, swój przyszły los i warunków panujących w Areszcie Śledczym. Można więc stwierdzić, iż jego cierpienie nie wyróżnia się od cierpień innych więźniów osadzonych w okresie stanu wojennego, a w konsekwencji nie uzasadnia zasądzenia – z tego powodu – zadośćuczynienia na odpowiednio wyższym od przeciętnego poziomie.

Faktem jest, iż wnioskodawca próbował wykazać, iż w okresie izolacji doznał zwichnięcia stawu barkowego, co w sposób istotnie negatywny wpłynęło na jego obecny stan zdrowia.

W kwestii tej wypowiedział się biegły neurolog, który wykluczył by zapalenie splotu barkowego, na który cierpi wnioskodawca doszło w sposób przez niego podany tj.: skutek szarpań przez funkcjonariusza straży więziennej (które to schorzenie powstaje samoistnie, a nie w wyniku mechanicznego urazu).

Opinia ta zdaniem Sądu Apelacyjnego jest pełna, jasna i wyczerpująca, jak też nie zachodzi w niej wewnętrzna sprzeczność.

Odnosząc się w tym miejscu do zarzutu naruszenia przepisu art. 201 k.p.k. (a także 167 k.p.k. i 193 § 1 k.p.k. wskazanych w skardze) stwierdzić należy, iż wbrew temu co podnosi skarżący nie składał on wniosku o powołaniu innego biegłego (czy też biegłych), a jedynie o uzupełnienie opinii złożonej przez dr n. med. I. S. (k. 393).

Sąd Okręgowy w swoim postanowieniu wskazał z jakich powodów i dlaczego wniosek ten nie zasługiwał na uwzględnienie i stanowisko to należy w pełni podzielić i zaaprobować.

Na poparcie tego stanowiska zasadnym będzie też przytoczenie poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 19 I 1981 r. (I KR 325/80, OSP 1981, nr 9, poz. 151), który stwierdził, iż, „strona żądając powołania innych biegłych musi wykazać, że zachodzą okoliczności określone w art. 201 k.p.k. Samo ogólne stwierdzenie o konieczności powołania nowych biegłych w celu powtórnego badania oskarżonego bez dokładnego wskazania na wady dotychczasowej opinii, mogące wynikać z niedostatecznej wiedzy specjalistycznej przeprowadzających badanie biegłych lub też niewłaściwych metod zastosowanych przez biegłych podczas badania oskarżonego albo niejasności złożonej opinii, w żadnym wypadku nie może uzasadniać powołania innych biegłych”, (bądź jej uzupełnienia), a tego rodzaju okoliczności jak wskazano wyżej skarżący nie wykazał.

Również zarzut naruszenia przepisu art. 4 k.p.k., 7 k.p.k. jak i 419 k.p.k. nie mógł zostać uwzględniony. Skarżący naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów doszukiwał się w stwierdzeniu, że wysokość zasądanego zadośćuczynienia w niedostatecznym stopniu uwzględniło rozmiar krzywd doznanych przez internowanego, co było już przedmiotem rozważania Sądu Apelacyjnego, podobnie jak podnoszona kwestia pogorszenia jego stanu zdrowia w związku z internowaniem.

Odpowiadając jednak w szerszym zakresie na tego rodzaju zarzuty stanowczo i jednoznacznie należy stwierdzić, iż Sąd Okręgowy dokonał oceny wszystkich istotnych dowodów, uzasadniając w sposób logiczny i przekonujący

swoje stanowisko. W motywach zaskarżonego wyroku wskazał, jakie fakty uznał za ustalone, jako odpowiadające rzeczywistemu przebiegowi wydarzeń, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych. Ocena materiału dowodowego przez Sąd Okręgowy dokonana została z uwzględnieniem reguł określonych w art. 4 i 7 k.p.k., a więc nie narusza granic swobodnej oceny dowodów oraz jest zgodna z zasadami doświadczenia życiowego i nie zawiera błędów natury faktycznej lub logicznej – wobec czego Sąd Apelacyjny w pełni ją podzielił.

Uznać zatem należy, iż przedstawiona w uzasadnieniu apelacji argumentacja jest w istocie dowolną oceną pewnych faktów i okoliczności i dlatego jest nie przekonywująca i nie zasługuje na uwzględnienie przez Sąd odwoławczy.

Z tych wszystkich względów na podstawie art. 437 § 1 k.p.k., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji. O kosztach sądowych za II instancję orzeczono na podstawie art. 554 § 2 k.p.k.

(...)/mz